

LÜBNAN-KÖRFEZ ÜLKELERİ KRİZİNDE HİZBULLAH FAKTÖRÜ

A. SELCAN ÖZDEMİRCİ CİNAL

Araştırma Görevlisi SAKARYA ÜNİ

“

Başbakan Mikati, Arap ülkeleri ve Batılı devletlerle güçlü ilişkilere sahip olduğu ve bu ilişkileri kullanarak Lübnan ekonomisini içinde bulunduğu darboğazdan çıkarabilecek güce sahip olduğunu ifade ederek göreve gelmişti.

”

Lübnan tarihinin en büyük ekonomik krizini yaşamaktadır. Nüfusunun yarısından fazlasının açlık sınırında yaşam mücadelesi verdiği ülkede ekonomik problemlerin tetiklediği sosyal ve siyasal kriz her geçen gün büyümektedir. 13 ay süren siyasal kriz Necib Mikati liderliğinde ilan edilen yeni kabineyle gerek piyasalarda gerekse sosyal yaşantı üzerinde göreceli bir rahatlama sürecine evrilmekte birlikte bu olumlu hava uzun soluklu olamadı.

Hatırlanacağı üzere Başbakan Mikati, Arap ülkeleri ve Batılı devletlerle güçlü ilişkilere sahip olduğu ve bu ilişkileri kullanarak Lübnan ekonomisini içinde bulunduğu darboğazdan çıkarabilecek güce sahip olduğunu ifade ederek göreve gelmişti. Hükümet kurulur kurulmaz başta IMF olmak üzere Lübnan, dış borç arayışı için görüşmelere başlamıştı. Ekonomik krizi aşabilmek için hem bölgesel hem küresel aktörlerle ilişkilerini güçlendirmesi gereken Lübnan yeni bir diplomatik krizle gündeme geldi.

KARDAHI'NİN AÇIKLAMALARI VE KÖRFEZ KRİZİ

Lübnan Enformasyon Bakanı George Kardahi'nin daha önce katıldığı bir televizyon programında kendisine Yemen ve Husiler'e ilişkin yöneltilen bir soru üzerine Riyad'ı suçlayan ifadeler kullandığı röportajının 27 Ekim 2021 tarihinde yayımlanması üzerine Lübnan ile Körfez ülkeleri ve Suudi Arabistan arasında oldukça büyük bir diplomatik kriz başladı. "Hizbullah gibi Husiler'in de silahlı bir

örgüt olarak kendi toprağını savunduğunu düşünüp düşünmediğine" ilişkin soruya Kardahi, "Tabii ki toprağını koruyor. Şahsi görüşüm, Yemen'de bu savaşın sona ermesi gerekiyor. Savaş uçaklarıyla evler, binalar, köyler ve şehirler saldırılara maruz kalıyor" yanıtını vermişti. Başbakan Necib Mikati, Kardahi'nin röportajının yayımlanmasının akabinde yaptığı yazılı açıklamayla diplomatik krize engel

olmaya çalıştı. Başbakan Mikati, Kardahi'nin bakanlık görevine başlamadan önce bir televizyon programında Yemen'le ilgili bazı ifadeler kullandığını, bunun hiçbir şekilde şu anki konumunu yansıtmadığı belirtildi. Kardahi'nin açıklamalarının reddedildiği vurgulanırken söz konusu ifadelerin hiçbir şekilde Lübnan'ın Arap ülkeleri ve özellikle Suudi Arabistan ile olan siyasetini yansıtmadığı ifadeleri de yer aldı.

Ancak bu yazılı açıklama Lübnan'ın Körfez ülkeleriyle derin bir diplomatik kriz yaşamasına engel olmadı.

Kardahi'nin bu ifadeleri üzerine Suudi Arabistan, Lübnan'ın Riyad Büyükelçisi Fevzi Kabbara'nın 48 saat içinde ülkesine dönmesini isterken Beyrut'taki Büyükelçisi Velid bin Abdullah el-Buhari'yi istişare için geri çağırdı. Riyad, Lübnan'dan yapılan ithalatı durdurduğunu ve

vatandaşlarının Lübnan'a seyahatlerini yasakladığını açıkladı. Suudi Arabistan resmî ajansı SPA'da yer alan açıklamada, "terörist" olarak tanımlanan Hizbullah'ın, Lübnan devleti adına karar verip ülkeyi kendi projelerini hayata geçirmek için bir üs olarak kullandığı, Lübnan'daki tüm limanları kontrol altında tuttuğu, Suudi Arabistan'ın tüm uyarılarına rağmen Riyad'a ihraç edilen ürünlerin arasında

uyuşturucu sevkiyatının durmadığı aktarıldı. Bahreyn, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden (BAE) de benzer adımlar geldi. Bahreyn Dışişleri Bakanlığı "Son dönemde Lübnanlı yetkililerin kabul edilemez ve olumsuz tavır ve açıklamaları nedeniyle Lübnan Büyükelçisi Milad Hanna Nemmur'dan 48 saat içinde ülkeyi terk etmesinin istendiğini" açıkladı.

“

Mikati'nin ulusal çıkarları gözeterek ivedilikle bir karar alması teklifine Kardahi'den henüz olumlu bir yanıt gelmiş değil. İstifa etmesinin söz konusu olmadığını söyleyen Kardahi, diplomatik ve ticari krize neden olan açıklamaları bakanlık görevinden önce yaptığını ifade ederek istifa önceleri etmeyeceğini dile getirdi.

”

Kuveyt resmî haber ajansı KUNA, Beyrut büyükelçisinin geri çağrıldığını, Lübnan elçisine ülkeyi terk etmesi için 48 saat süre verildiğini

duyurdu. BAE, diplomatlarını Lübnan'dan çekme kararı aldığını, vatandaşlarına Lübnan'a seyahat yasak getirdiğini duyurdu. Katar'dan ise "Kardahi'nin açıklamalarının kınandığı, Beyrut yönetimine gerekli adımların atılması çağrısı yapıldığı" çıkışı dikkat çekti. Son tahlilde Kardahi'nin açıklamaları üzerine Suudi Arabistan, Bahreyn 29 Ekim, Kuveyt ve BAE 30 Ekim, Yemen ise 2 Kasım'da Lübnan'daki büyükelçilerini geri çağırdı. Başbakan Mikati, Cumhurbaşkanı Aun ile Baabda Sarayı'nda konuya ilişkin yaptığı görüşmeden sonra, diplomatik ve ticari krize yol açan sözleri nedeniyle Kardahi'ye istifa çağrısında bulundu. Mikati, "Enformasyon Bakanı George Kardahi'ye, vicdanına tahakküm etmesi ve popülist sloganlara göre değil ülkenin ulusal menfaatlerine uygun tavır alması çağrımı yineliyorum" dedi. Lübnan'ın, Kardahi'nin şahsi duruşu nedeniyle Körfez ülkelerinin yaptırımına maruz kaldığını ifade eden ve Lübnan'ın Arap dünyasından koparılması girişimlerine değinen Mikati, "Lübnan'ın başta Suudi Arabistan olmak üzere Arap bağrından koparılacağını düşünenler yanılıyor" dedi.

Mikati'nin ulusal çıkarları gözeterek ivedilikle bir karar alması teklifine Kardahi'den henüz olumlu bir yanıt gelmiş değil. İstifa etmesinin söz konusu olmadığını söyleyen Kardahi, diplomatik ve ticari krize neden olan açıklamaları

bakanlık görevinden önce yaptığını ifade ederek önceleri istifa etmeyeceğini dile getirdi.

Fakat sonrasında yoğunlaşan baskılar neticesinde Kardahi istifa etmiş ve Lübnan-Körfez ülkeleri arasındaki kriz yatıştırılmıştır.

HİZBULLAH'IN ROLÜ

Başbakan Mikati, her ne kadar Kardahi'nin bu açıklamayı bakanlık görevinden önce yaptığını ve şu anki pozisyonu yansıtmadığını söylese de Kardahi daha önce de benzer söylemlerle sansasyon yaratmış bir isimdir. Örneğin, 2011 yılında görev yaptığı MBC kanalında Esad rejimini destekleyen açıklamalarıyla gündeme gelen Kardahi, Arap menşeli televizyon istasyonlarının Suriye hükûmetine karşı komplo kurduklarını ifade etmişti. O dönem kendisine yönelik tepkilerin büyümesi üzerine MBC'deki programlarına son verilen Kardahi, Suriye ve Hizbullah yanlısı yayınlar yapan al-Mayadeen kanalında görev yapmaya başlamıştı. Bir başka ifadeyle Kardahi geçmişten bugüne aynı siyasal pozisyonu koruyan, bu pozisyona yönelik açıklamalarıyla da sık sık gündeme gelen ve Hizbullah'a yakınlığıyla bilinen bir figür olarak yeni hükûmette bakanlık görevine getirildi. Dolayısıyla Körfez ülkeleri ve Suudi Arabistan ile Lübnan arasında yaşanan krizin eski bir açıklamanın yeniden dolaşıma sokulması nedeniyle gerçekleştiğini söylemek yanlış olacaktır.

Krizin başta Suriye iç savaşı olmak üzere bölgede yaşanan gelişmelerde Hizbullah'ın rolüne ilişkin duyulan rahatsızlık ve bu rahatsızlığa eklenen Hizbullah'ın Lübnan içinde

artan siyasal gücüne dair endişelerden kaynaklandığı ifade edilebilir. Zira Hizbullah bölgede Suriye rejimi, İran ve Irak ile yakın ilişkiler kuran uluslararası ölçekte Çin ile ittifak hâlinde bulunan bir Lübnan dış politikası inşa etmeye çalışmaktadır. Bu minvalde Hizbullah ülke içinde siyasi gücünü artırdıkça Lübnan, başta Suudi Arabistan ve ABD olmak üzere birçok küresel aktörün çeşitli dolaylı veya direkt yaptırımlarına maruz kalmaktadır. Körfez ülkeleriyle yaşanan son krizi de bu çerçevede değerlendirmek mümkündür. Nitekim Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Faysal al-Ferhan G20 zirvesinde al-Arabiya televizyonuna verdiği röportajda “Kriz, Kardahi’nin açıklamalarıyla izah edilemez. Çünkü sorun burada daha büyük ve Hizbullah’ın Lübnan siyasi sistemi üzerindeki hâkimiyetinin devam etmesinde yatıyor” ifadeleriyle krizin bizzat kendileri tarafından kişisel bir gelişmeden ziyade Hizbullah üzerinden okunduğunu dile getirmiş oldu.

“
Tarihinin en büyük ekonomik krizini yaşayan ve sosyo-politik kaosun her geçen gün büyüdüğü Lübnan, bölgesel ve uluslararası aktörlerden ivedilikle maddi yardım elde etmeye çalışıyor. Gerek bölgesel gerek küresel aktörlerse bu yardımı direkt veya dolaylı yollardan Hizbullah’ın iç siyasette artan gücünün dizginlenmesi ve bölgedeki silahlı varlığının kontrol altına alınması şartına dayandırıyor.

FASİT DAİRE

Lübnan’ın içinde bulunduğu sosyo-ekonomik kaos ortamı göz önünde bulundurulduğunda ülkenin bölgesel ve uluslararası aktörlerle her zamankinden daha yakın ve daha olumlu ilişkiler kurması gerektiği aşikârdır. Zira siyasal elitler ekonomik krizden çıkışın

tek yolunun dış yardım olduğu konusunda ısrarcı. Tarihinin en büyük ekonomik krizini yaşayan ve sosyo-politik kaosun her geçen gün büyüdüğü Lübnan, bölgesel ve uluslararası aktörlerden ivedilikle maddi yardım elde etmeye çalışıyor.

Gerek bölgesel gerek küresel aktörlerse bu yardımı direkt veya dolaylı yollardan Hizbullah’ın iç siyasette artan gücünün dizginlenmesi ve bölgedeki silahlı varlığının kontrol altına alınması şartına dayandırıyor. Sonuç olarak yaşanan son krizin Lübnan’ı büyük bir çıkmaza soktuğu aşikârdır. Ülkede Hizbullah liderliğindeki 8 Mart Koalisyonu’nun artan siyasi gücüne karşın geçmişte Suudi Arabistan ile oldukça yakın ilişkiler içinde olan Müstakbel Hareketi liderliğindeki 14 Mart Bloku kan kaybetmektedir. Saad Hariri ve partisi Müstakbel güç kaybettiğçe Suudi Arabistan’ın Lübnan siyaseti sertleşerek gerginliği tırmandırmaktadır. Son tahlilde Lübnan’da bölge ülkelerinin çoğu tarafından terörist olarak tanımlanan Hizbullah’a ilişkin problemler çözülmedikçe hâkim olan kaos ortamının aşılması pek mümkün görünmemektedir. Ancak ülkede güven telkin eden, gerçekçi projelerle problemleri çözebilecek iradeye sahip, bağımsız, güçlü bir siyasi yapı olmadığından gerek bölgesel gerek küresel aktörlerin Hizbullah’a ilişkin taleplerinin gerçekleşmesi de mümkün görünmemektedir. Bir başka ifadeyle Lübnan bölgesel gelişmelerin etkisinde hapsoldüğü fasit daire içerisinde her geçen gün daha da kaotik bir ortama bürünmektedir. ■